GAMTA

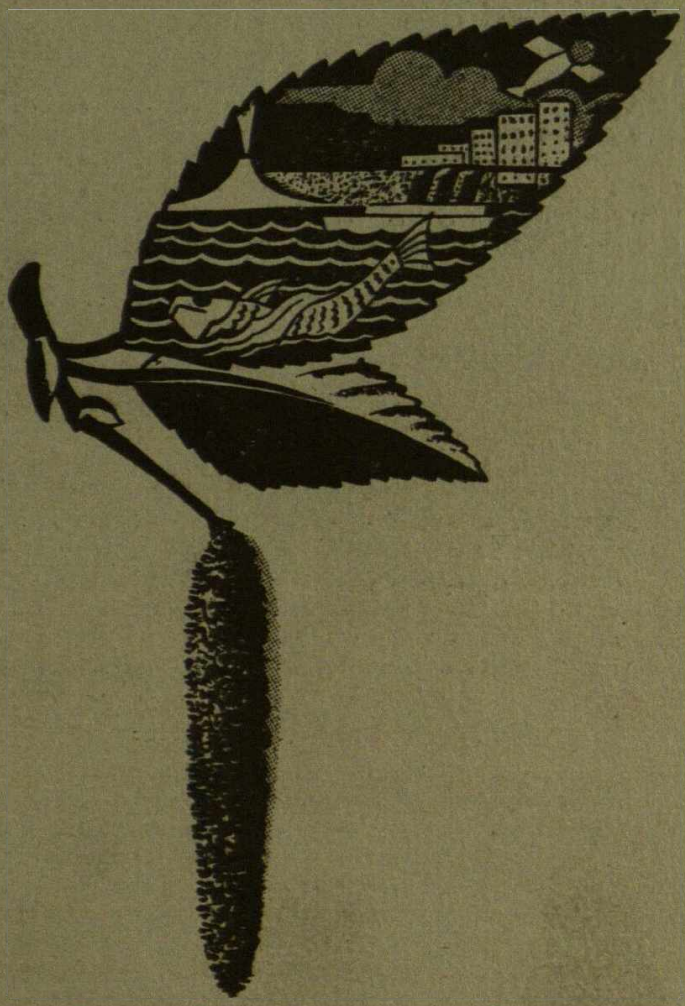

II

Nr. 2
1937

LEIDŽIA LIETUVOS GAMTININKŲ DRAUGIJA

velį komplikavo ne botanikas specialistas, kas aiškėja jau iš to, kad jis slepiasi po pseudonimu, reikia pripažinti, kad darbas jam yra gana gerai pavykęs. Technikiniu atžvilgiu vadovėlis netgi pavyzdingas. Atitaisius nurodytąsias spragas, vadovėlis būtų tikrai rekomenduotinas Lietuvos mokyklai.

J. M. Dagys.

Kai kurie nauji veikalai iš botanikos anglų kalba

Mes Lietuvoje daugiausia esame pripratę naudotis rusiška arba vokiška mokslo literatūra. Iš vienos pusės tat galima aiškinti tuo, kad rusų ir vokiečių kalbos daugiausia yra suprantamos ne tiktai studentų, bet ir mokslininkų tarpe, iš antros pusės tat galima aiškinti tradicijomis: daug mūsų profesūros narių baigė Rusijos universitetus, mokinosi iš rusiškų vadovėlių, o jaunesnioji karta, baigusi mūsų Universitetą, važiavo tobulintis vokiškai kalbančiuose kraštuose. Be to, nereikia užmiršti, kad artimiausieji mūsų kraštui didieji kaimynai yra Rusija ir Vokietija, ir šių kraštų kultūra daugiausia įtakos mums yra padariusi.

Bet maža kas iš mūsų tesusiduria su kitų kraštų mokslo literatūra, ypač kiek tai liečia vadovėlius ir vadovus, tinkamus universiteto kursui: profesoriui tenka sekti daugiausia specialioji literatūra, įvairūs straipsniai mokslo žurnaluose, o pagrindiniais universiteto kursui parašytais veikalais jis mažiau tesidomi, gi studentas dėl kalbų nežinojimo tik išimtiniais atvejais pasinaudoja vadovėliu, parašytu, sakysime, prancūzų arba anglų kalbomis. Dėl to ir mažai kas tepažįsta mūsų krašte mokslo literatūrą, parašytą anglų arba prancūzų kalbomis. O ši literatūra yra labai turtinga, ji savo metodais ir medžiagos sutvarkymu skiriasi nuo vokiškai arba rusiškai parašytos literatūros.

Žinoma Mc Graw Hill knygų leidimo firma New-Yorke ir Londone atsiuntė man peržiūrėti ir įvertinti šiuos tris savo veikalus:

1) Weawer John E. and Clements, Frederic, E. PLANT ECOLOGY, 520 pusl., 262 pav. tekste, 1 spalvotas žemėlapis. 1929.

2) Swingle, Deane B. A TEXTBOOK OF SYSTEMATIC BOTANY. 270 pusl., 76 pieš. tekste. 1934.

3) Sinnott, Edmund W. BOTANY. Principles and Problems. 525 p., 310 pieš. tekste. 1935.

Be to, aš pirkau šiuos du tos pačios firmos veikalus:

4) Baker, Frederic S. THEORY AND PRACTICE OF SILVICULTURE. 502 pusl., 87 pieš. tekste.

5) Braun-Blanquet, Dr. J. PLANT SOCIOLOGY. Translated by Fuller and Conard. 439 pusl., 180 pieš. tekste. 1932.

Išorinis visų šių veikalų vaizdas yra pukiausis: geras popierius, geras praktiškas aptaisas, daugybė gerai atliktų piešinių. Knygos 1—3 ir 5 įeina į žemės ūkio ir botanikos mokslo knygų kolekciją, E. W. Sinnott'o redaguojamą.

Pereisime į atskirų minėtų knygų apžvalgą.

Weaver'o ir Clements'o Plant ecology, t. y. augalų ekologiją parašė du garsiausieji Amerikos šios srities žinovai. Ypač Clements'as yra žinomas savo veikalais apie augalus indikatorius ir augalų sukcesiją. Augalų ekologija apima autekologiją ir sinekologiją, t. y. atskirų augalų ir augalų bendruomenių ekologiją, o ekologija yra mokslas apie augalų santykius su aplinka ir jų prisitaikymą išorinėms sąlygoms. 1-ame savo veikalo skyriuje autoriai bendrai kalba apie augmeniją, 2-ame apie augmenijos, t. y. augalų bendruomenių, tyrimo metodiką, 3-ame apie augalų bendruomenių vienetas, 4-ame ir 5-ame skyriuose kalbama apie augmenijos sukcesiją, 6-ame apie augalų susibūrimą, migraciją ir išaugimą, 7-ame atvaizduota konkurencija tarp augalų ir 8-as skyrius paskirtas augalų veikimui (reakcijai) į augimo vietą, pav., į dirvožemį ir augmenijos stabilizacijai. 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 skyriuose kalbama apie įvairių faktorių veikimą į augaliją, 16 apie santykius tarp augalo ir gyvulio, 17 apie augalą ir augalų bendruomenes, kaipo indikatorius, o 18 skyrius pavestas klimakso bendruomenių Šiaurės Amerikoje apžvalgai. Didelis iš 606 veikalų literatūros sąrašas užbaigia šį turtingą turinio atžvilgiu veikalą. Ji galima pilnai rekomenduoti kiekvienam, norinčiam susipažinti su augalų ekologija, nors jis ir yra daugiausia taikomas Šiaurės Amerikos sąlygoms, nes pavyzdžiai daugiausia yra paimti iš Šiaurinės Amerikos. Įdomus yra medžiagos sutvarkymas: kartu, o ne atskirai, traktuojami aut- ir sinekologija. Šis veikalas apie augalų ekologiją yra vienas iš ge-

riausių šios srities veikalų, kiek man teko matyti.

Swingle veikalas apie augalų sistematiką yra labai originališkas ir savotiškas, jis žymiai skiriasi nuo kitų vadovų iš augalų sistematikos. Šeimos aprašymui, t. y, klasifikacijai, pavesta antroji veikalo dalis (skyriai XI—XIV), o pirmojoje dalyje (skyriai I—X) kalbama apie principus ir metodus, būtent klasifikaciją, taksonomiją, filogeniją, nomenklatūrą, herbarijų sudarymą, terminologiją ir literatūrą iš augalų sistematikos.

Veikalas yra labai vertingas ir įdomus kiekvienam, kuris studijuoja augalų sistematiką ir papildo didesniuosius veikalus iš augalų sistematikos. Šios knygos kaina neaukšta, apie 18 litų.

Sinnott'o veikalas, Botany. Principles and Problems, yra bendrosios botanikos vadovėlis, tinkamas vadovu universiteto kursui. Įdomus yra medžiagos sutvarkymas. Nėra jokio padalinimo į anatomiją, morfologiją, sistematiką, fiziologiją, fitogeografiją, kaip mes tat matome, pav., naujame rusiškame Kursanovo ir Golenkin'o botanikos vadovėlyje arba pas Strasburger'į, kurio 19 laida neseniai išėjo. 1. skyrius yra pavestas botanikos mokslui ir jo istorijai, 2-asis — duoda įžangą: klasifikacija, nomenklatūra, funkcija ir t. t. 3-asis pavestas celei, 4-as — šakniai, 5-asis — lapui, 6 — stiebui, 7 — metabolizmo procesams, 8 — augimui, 9 — eksperimentinei morfologijai, 10— ekologijai, 11 — dauginimuisi, 12 — paveldėjimui ir kintamumui, 13 — augalų evoliucijai, 14-ame kalbama apie augalų karalystę ir svarbiausias jos grupes, 15—23 skyriai pavesti atskirų augalų grupių aprašymui. Induočius augalus autorius vadina tracheophyta, tekste randame ir kitų autoriaus originalių terminų.

Kiekvieno skyriaus gale randame eilę klausimų, iš viso jų yra 782. Autorius yra Columbia Universiteto Šiaurės Amerikoje profesorius, dėl to pavyzdžiai daugiausia paimti iš Šiaurės Amerikos floros, bet bendrosios botanikos veikale tat yra nesvarbu. Knyga galima rekomenduoti dėstymui Universitete.

Baker'io veikalas Theory and Practice of Silviculture, t. y. miškų kultūros vadovas, įeina į Mc-Graw-Hill leidyklos amerikoniškos miškininkystės seriją, W. Mulford'o redaguojamą. Tat yra ne botanikos, bet miškininkystės vadovėlis, bet imant domėn, kad botanikui-fitosociologui dažnai tenka turėti reikalų su miškais — šis veikalas, pritaikintas Amerikos sąlygoms, gali būti naudingas, nes miškininkystė yra taikomosios fitosociologijos dalis. Jis susidaro iš sekančių dalių, padalintų į skyrius: I. Augalų fiziologija, II. Miškų ekologija, III. Sistematizuoti miškininkystės patyrimai. IV. Miškas, kaipo miškininkystės žinių šaltinis, V. Literatūra apie miškininkystę. Veikalo gale randame didelį literatūros sąrašą.

Braun-Blanquet'o Plant Sociology yra to autoriaus vokiečių kalba parašyto veikalo: Pflanzensoziologie, išėjusio 1928 m., vertimas. Anglų kalba šis žymus ir lig šiol didžiausias fitosociologijos vadovėlis yra padidintas ir papildytas: vokiečių leidinys turi 330 pusl. ir 168 pieš. tekste, o anglų kalba leidinys susideda iš 439 pusl., 180 pieš. tekste ir 1 pav. veikalo pradžioje. Vertimas į anglų kalbą padarytas pačiam autoriui dalyvaujant, įdėta visa eilė papildymų naujesniais daviniais, paskelbtais po veikalo išleidimo vokiečių kalba. Medžiagos sutvarkymas paliko tas pats.

K. Regelis.

Naujieji veikalai ir geologijos, mineralogijos ir kristalografijos rusų kalba

1. Hassel, O. KRISTALLOCHIMIJA. Iš vokiečių vertė Bielov, N. B. ir redagavo Šubnikov, A. B. ONTI-Chim. Teoret, Leningrad, 1936. 127 pusl. Kaina Lt. 5,40.

Tai yra 1934 m. T. Steinkopff'o leidyklos Leipcige išleisto veikalo vertimas, kuris duoda galimumo nemokantiems vokiečių kalbos iš rusų vertimo susipažinti su moderniomis pažiūromis į medžiagos bei kristalų struktūrą. Oslo universiteto profesorius šiame savo veikale plačiai paliečia visas naujas pažiūras: P. Niggli, M. Born'o ir Mayer'o. Už vokiškąją laidą ši knyga yra 3 kart pigesnė.

2. Gummel, J. N. OSNOVY GEOELEKTRIČESKOJ RAZVIEDKI. ONTI-NKTP-Azneftizdat. Baku - Moskva, 1936. Vertimas iš vokiečių kalbos. 76 pusl. Kaina Lt. 1,80.

Trumpas, bet geras veikalas susipažinti su fiziko-cheminiais ir geologiniais pagrindais elektros pagalba gelmėms tirti. Paduotas ir literatūros sąrašas tais klausimais iš 48 veikalų. Rekomenduotinas tiems, kas nenori pirkti tos srities brangesnių veikalų.